

предметними в конкретних галузях складає основу компетентнісного підходу, ключовим поняттям якого є поняття професійної компетентності у сукупності основної, базової та спеціальної компетентностей [5].

Якщо базові та спеціальні компетентності відображають, відповідно, специфіку професійної діяльності та її конкретної галузі то ключові компетентності необхідні для будь-якої діяльності особистості й пов'язані з успіхом особистості у світі, який так швидко змінюється.

Отже, інформаційно-комунікативна компетентність – це та складова розвитку особистості активної, яка вміє бути складовою комп'ютерного суспільства, яка володіє засобами інтелектуальної діяльності та адекватними умовами інформаційно-комунікативної реальності.

Список використаних джерел:

1. Соснін О. В. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів із наукового потенціалу України / О. В. Соснін. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. 572 с.

2. Махінов В. М. Соціокультурна комунікація як генезис мовної особистості / Махінов В. М. // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. – Режим доступу: <http://socialscience.com.ua/article/835>

3. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства: пер. з англ. / Мануель Кастельс. Київ : Ваклер, 2017. 304 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-281-7-58>

Дейкун О. П.

аспірант,

Київський національний лінгвістичний університет

УНІВЕРСАЛЬНІ ТА ЕТНОСПЕЦИФІЧНІ МОДЕЛІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ЗАГОЛОВКІВ: ПОЗИЦІЯ ПРИВЕРНЕННЯ УВАГИ

Останні тенденції в перекладознавстві свідчать про його спрямованість на врахування взаємодії глобальних тенденцій розвитку світу та локальність його сприйняття. Це особливо важливо для функціонування новинного дискурсу різними мовами і його головного складника – *заголовка*, який точно й лаконічно відтворює зміст та цілі

повідомлення [1, с. 101-102], слугуючи за його резюме, привертаючи увагу аудиторії і відповідаючи її потребам [2, с. 1-5].

Розподіл уваги реципієнтів передбачає поділ заголовка на три головні позиції: *привертальну*, яка захоплює увагу аудиторії, *утримувальну*, що фокусує її, та *спрямовувальну*, котра підштовхує читачів до перегляду новинного тексту [2].

Перша з трьох функцій заголовка – привернення уваги читачів – включає мовні засоби, які враховують міжкультурний аспект. Моделі перекладу однієї одиниці в привертальній позиції оригіналу поділяємо на два різновиди: *універсальну*, що подає компонент оригіналу без змін у семантиці, та *етноспецифічну*, котра тлумачить його з увагою на знання та звичаї української цільової аудиторії. Розгляньмо застосування цих моделей для перекладу одного компонента привертальної позиції англійськомовних заголовків, дібраних із сайту BBC News (<https://www.bbc.com/news>).

Універсальна модель перекладу одного компонента привертальної позиції передбачає його збереження в українському перекладі у двох варіантах: латинізованому чи кириличному.

Латинізовані одиниці складаються з варваризмів, які в перекладі зберігають свою оригінальну форму, адже вони відомі світові та українській аудиторії суто в англійськомовному варіанті [2, с. 2]. Латинізовані варваризми в позиції привернення уваги представлено однокомпонентними назвами торговельних марок, як-от *Adidas*, пор.: *Adidas cuts ties with rapper Kanye West over anti-Semitism – Adidas розірвала стосунки з Каньє Вестом, і він більше не мільярдер. У чому суть скандалу* (BBC 26 Oct 2022); або найменуваннями продуктів техкомпаній, як-от голосовим асистентом *Alexa*, пор.: *Alexa tells 10-year-old girl to touch live plug with penny* (BBC 28 Dec 2021) – *Alexa попросила дитину доторкнутися до штекера в розетці монеткою* (BBC 29 Dec 2021). У розглянутих заголовках варваризми *Adidas* та *Alexa* зберігають свою форму в на початку заголовків оригіналу й перекладу.

Кириличні одиниці подають англійськомовні антропоніми й топоніми в перекладі за допомогою транслітерації. Заповнення привертальної позиції оригіналу антропонімом, що зазвичай позначає політика, передбачає його еквівалентне відтворення кирилицею, як-от *Scholz* – *Шольц*, пор.: *Scholz asks China to press Russia to end its war – Шольц просить Китай натиснути на Росію, щоб закінчити війну в Україні* (BBC 04 Nov 2022). У вищевказаному заголовку кирилицею також відтворено назви країн *China* – *Китай* і *Russia* – *Росія*. Загалом географічні назви на позначення міста відтворюють кирилицею в українському варіанті, приміром, найменування українського міста *Kherson* – *Херсон*, пор.: *Kherson: Inside the city liberated from the Russians – Херсон: радість, сльози – і розмови про справедливість* (BBC 13 Nov 2022).

Крім того, кирилицею перекладають псевдоніми уславлених митців, наприклад, *Banksy* – *Бенксі*, пор.: *Banksy unveils Ukraine gymnast mural on building shelled by Russia* – *Бенксі показав графіті в Бородянці на Київщині* (12 Nov 2022).

Етноспецифічні моделі перекладу однієї одиниці в позиції привернення уваги оригіналу передбачають її тлумачення з увагою на знання та звичаї української цільової аудиторії, для чого часто застосовують міжмовну метонімію. Виокремлюємо три різновиди етноспецифічної метонімічної моделі, які відображають більш конкретні й культурно близькі референти для української аудиторії: назву країни в оригіналі відтворюють найменуванням державного органу, прізвищем політика, назвою вулиці.

Тлумачення назви країни найменуванням державного органу відображено в такій парі заголовків, пор.: *Germany to spy on far-right AfD party, reports say* – *Німецькі спецслужби візьмуться за проросійську партію* (BBC 03 Mar 2021). Назву країни *Germany* витлумачено двокомпонентним словосполученням *Німецькі спецслужби* на позначення конкретного безпекового держоргану.

Співвіднесення назви країни з іменем політика в перекладі ілюструє така пара заголовків, пор.: *Russia to pull troops back from near Ukraine* – *Шойгу заявив про відведення російських військ* (BBC 22 Apr 2022). У розглянутих прикладах топонім оригіналу *Russia* корелює в перекладі з антропонімом *Шойгу* на позначення відомого українцям міністра оборони росії.

Переклад назви країни іменем її головної вулиці примічаємо в такій парі заголовків, пор.: *Ukraine displays destroyed Russian tanks in Kyiv* – *На Хрещатику буде парад знищеної російської техніки – фото* (BBC 20 Aug 2022). Топонім оригіналу *Ukraine* співвідноситься в перекладі з граматикалізованою конструкцією *на Хрещатику* на позначення центральної вулиці Києва, де відбувся парад російського воєнного брукту.

Етноспецифічно-універсальна модель передбачає переклад однієї одиниці привернення оригіналу за допомогою додаткового речення та власне еквівалентної одиниці. Спочатку висунуте відокремлене речення роз'яснює інформацію українській аудиторії в етноспецифічному аспекті, а відтак одну одиницю з привернення оригіналу відтворюють еквівалентно, враховуючи універсальність референта.

За етноспецифічно-універсальної моделі одну одиницю на позначення загальновідомого референта з привернення оригіналу перекладають двома або трьома одиницями, з яких одна завжди зберігає універсальність, а решта вказують на локальність.

Співвіднесення однієї універсальної одиниці оригіналу з однією етноспецифічною конструкцією та універсальною одиницею в перекладі подано в такій парі заголовків, пор.: *Charles praises Queen's reign as he is formally confirmed as king* – *«Божже, бережи короля!» Чарльза III*

офіційно оголосили монархом (BBC 10 Sept 2022). Спочатку уведена в перекладі цитата-гімн Великої Британії «*Боже, бережи короля!*», яку вважаємо за одну конструкцію, посилює британську етноспецифічність для читачів сайту BBC News Україна. Відтак англійськомовний антропонім *Charles* із привернення оригіналу відтворюють еквівалентно одиницею *Чарльза III*, що вказує на її універсальність.

Співвіднесення однієї універсальної одиниці оригіналу з двома етноспецифічними і однією універсальною в перекладі зауважено в такій парі заголовків, пор.: *Germany officially recognises colonial-era Namibia genocide – Мільярд доларів. Німеччина визнала геноцид в Намібії і виплатить компенсацію* (BBC 28 May 2021). Уведене відокремлене речення *Мільярд доларів* свідчить про українську етноспецифіку, позаяк розмір відшкодування вказано в доларах США, найпопулярнішій міжнародній валюті серед українців. Відтак одиницю привернення оригіналу *Germany* передано еквівалентно *Німеччина* згідно з універсальною моделлю.

Отже, міжкультурний аспект перекладу одиниць у привертальній позиції заголовків Бі-Бі-Сі полягає в застосуванні трьох моделей: універсальної, етноспецифічної та етноспецифічно-універсальної. Універсальна модель перекладу поділяється на два різновиди: латинізовану, за якої англійськомовну одиницю оригіналу зберігають без змін у перекладі; та кириличну, де одиницю оригіналу також зберігають, але подають транслітом. Етноспецифічна модель спирається на міжмовну метонімію для перекладу назви країни оригіналу більш конкретними для українців одиницями: найменуванням держоргану, прізвищем громадського діяча, назвою центральної вулиці столиці. Етноспецифічно-універсальна модель спочатку залучає у перекладі відокремлене речення, яке складається з конструкції чи мовних одиниць, що надають додаткове пояснення для українського читача, а потім еквівалентно відтворює одиницю з оригіналу, котра позначає універсального референта.

Список використаних джерел:

1. Iwama, K., & Kano Y. Multiple News Headlines Generation using Page Metadata. *Association for Computational Linguistics*. 2019. С. 101-105. <https://doi.org/10.18653/v1/W19-8612>
2. Potapenko S. Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*. 105, 02001. 2021. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110502001>